

Polecenia podsumowujące

1. Wyjaśnij, dlaczego emigrację po powstaniu listopadowym nazywamy Wielką Emigracją.
2. Wskaż podobieństwa i różnice między programami politycznymi Towarzystwa Demokratycznego Polskiego, Hotelu Lambert, Komitetu Narodowego Polskiego i Gromad Ludu Polskiego.
3. Wy tłumacz, co oznacza sformułowanie: Polska „Chrystusem narodów”.

Wielka Emigracja

Emigracja przywódców powstania, żołnierzy, działaczy politycznych i artystów w następstwie klęski powstania listopadowego.

Dążenie do odzyskania niepodległości przez działalność poza granicami kraju.

Najważniejsze kierunki emigracyjne: Francja, Wielka Brytania i Belgia.

Ze względu na liczbę i znaczenie polityczno-kulturowe emigracji popowstaniowej nazwanej jej Wielką Emigracją.

Koncepcja Polski jako „Chrystusa narodów”.

Główne ugrupowania polityczne Wielkiej Emigracji

Ugrupowanie	Przywódcy	Program polityczny
Komitet Narodowy Polski	Joachim Lelewel	<ul style="list-style-type: none"> • Ocena działań powstańczych i sposobów walki o niepodległość. • Odrodzenie Rzeczypospolitej w przedzoborowych granicach w wyniku czynu zbrojnego.
Hotel Lambert	Adam Jerzy Czartoryski	<ul style="list-style-type: none"> • Odrodzenie niepodległej Rzeczypospolitej dzięki współpracy z państwami Europy Zachodniej. • Odrodzone państwo monarchią konstytucyjną. • Przywrócenie Konstytucji 3 maja. • Wykluczenie powstania jako formy odzyskania niepodległości. • Promocja kultury narodowej.
Towarzystwo Demokratyczne Polskie	Jan Nepomucen Janowski, Wiktor Heltman, Tadeusz Krępowiecki, Adam Gurowski	<ul style="list-style-type: none"> • Odrodzenie Polski w wyniku trójzaborowego powstania z udziałem ludu wiejskiego. • Ustrój państwa – republika. • Zagwarantowanie w konstytucji dużego zakresu swobód demokratycznych. • Uwłaszczenie chłopów.
Gromady Ludu Polskiego	Tadeusz Krępowiecki, Stanisław Worcell	<ul style="list-style-type: none"> • Odzyskanie przez Polskę niepodległości w wyniku wojny ludowej. • Odbudowana Polska krajem ludowym, sprawiedliwym, ze wspólną własnością prywatną i ludźmi pracującymi w komunach produkcyjnych.

Polecane publikacje

S. Kalembka, *Wielka Emigracja 1831–1863*, Toruń: Wyd. Adam Marszałek, 2003.

J. Skowronek, *Adam Jerzy Czartoryski 1770–1861*, Warszawa: Wiedza Powszechna, 1994.

J. Zdrada, *Wielka Emigracja po Powstaniu Listopadowym*, Warszawa: KAW, 1987.